U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu ve věcech volebních, ve věcech místního a krajského referenda a ve věcech politických stran a politických hnutí složeném z předsedy senátu Tomáše Langáška, soudců Josefa Baxy, Radana Malíka, Petra Mikeše (soudce zpravodaj), Pavla Molka, Miloslava Výborného a Daniely Zemanové v právní věci navrhovatele: **J. F.**, bytem proti odpůrcům: **1) Ing. Miloš Zeman**, bytem Pražský hrad, Praha 1, **2) Ivana Zemanová**, bytem Pražský hrad, Praha 1, oba zast. JUDr. Markem Nespalou, advokátem se sídlem Vyšehradská 421/21, Praha 2, a **3) Státní volební komise**, se sídlem nám. Hrdinů 1634/4, Praha 4, ve věci návrhu na určení neplatnosti volby prezidenta republiky,

takto:

I. Návrh **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Volební stížnost a vyjádření odpůrců

[1] Navrhovatel zaslal soudu podání, ve kterém uvedl, že se o kandidátu Jiřím Drahošovi šířily lživé e-maily, které obdržely tisíce voličů. Tím byl porušen § 35 odst. 4 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že výsledek byl těsný, mohl být ovlivněn dezinformační kampaní, o které není jasné, kým byla vedena. Pro platnost výsledku voleb je třeba vyloučit možnost, že přibližně 77 000 voličů Miloše Zemana nebylo těmito e-maily ovlivněno ovlivněno. O tomto problému bylo informováno i Českou televizí v pořadu 168 hodin. Lživé informace se šířily i o Miloši Zemanovi. Lživá kampaň tak mohla narušit výsledek voleb a domnívá se, že by se mělo opakovat alespoň druhé kolo volby. Pokud Nejvyšší správní soud bude tyto okolnosti přehlížet, může se opakovat stejný styl kampaně za 5 let a budeme mít prezidenta, kterého nezvolí lidé v pravdě – jak je na standartě psáno „PRAVDA VÍTĚZÍ“, ale zvolí ho ve lži. Soud by proto měl alespoň nechat vyhotovit průzkum, kolik lidí se rozhodlo na základě lživých informací.

[2] Volební heslo, které se objevilo na billboardech Miloše Zemana „stop migrantům a Drahošovi“ bylo zavádějící. Zjevným záměrem bylo vytvořit ve voliči dojem, že Jiří

Drahoš má zájem na tom, aby sem migranti přicházeli, což není pravda. Cílem tedy bylo uvést voliče v omyl, což je v rozporu s pravidlem, že volební kampaň má probíhat čestně a poctivě.

[3] Jelikož z návrhu nebylo zcela patrné, čeho se navrhovatel domáhá, byl Nejvyšším správním soudem v souladu s § 37 odst. 5 s. ř. s. vyzván, aby formuloval výrok, jehož vydání se domáhá.

[4] V reakci na to soud obdržel doplnění návrhu, které obsahovalo návrh, že v důsledku zveřejňování nepravdivých údajů o kandidátech mohlo dojít k ovlivnění výsledků volby. Soud by měl proto rozhodnout o neplatnosti druhého kola volby. Odůvodnění bylo dále s odkazem na články na portále irozhlas.cz doplněno tak, že nepravdivé zprávy mohly zasáhnout až desítky tisíc uživatelů a převažovaly nepravdivé zprávy v neprospěch Jiřího Drahoše. Před ukončením druhého kola volby nedošlo k vyvracení lží šířených prostřednictvím e-mailů. Pokud by se druhé kolo opakovalo, byla by situace jiná.

[5] Odpůrci 1) a 2) se vyjádřili tak, že návrh ani po doplnění nesplňuje obecné náležitosti podání podle § 37 odst. 3 s. ř. s., neboť z něj není zřejmé, proti komu směřuje. Z důvodů jistoty se však vyjádřili i k věci samé.

[6] Navrhovatel k úvahám o možném ovlivnění výsledku voleb nepřipojil žádný důkaz. Navíc se pohybuje pouze v rovině možného ovlivnění voleb. Ustanovení § 66 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky však požaduje, aby se jednalo o porušení, které hrubě ovlivnilo výsledek volby. Navrhli proto, aby soud návrh zamítl a přiznal jim náhradu nákladů řízení.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Pokud jde o námitku odpůrců 1) a 2) týkající se vad návrhu, pak mají pravdu, že návrh formálně požadavky § 37 odst. 3 s. ř. s. nesplňuje, neboť v něm není výslovně uvedeno, proti komu směřuje. Jak nicméně uvedl rozšířený senát v usnesení ze dne 12. 10. 2004, čj. 5 Afs 16/2003-56, č. 534/2005 Sb. NSS, o nedostatek návrhu by jednalo tehdy, pokud by k určení žalovaného (odpůrce) soud potřeboval součinnost žalobce. Ze sdělení Státní volební komise uveřejněného ve Sbírce zákonů pod č. 16/2018 Sb. vyplývá, že prezidentem republiky byl zvolen Miloš Zeman. S ohledem na pokrytí volby prezidenta republiky lze tuto skutečnost považovat i za obecně známou a je si jí zjevně vědom i navrhovatel. Okruh odpůrců je v případě návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky stanoven § 90 odst. 5 s. ř. s., podle nějž jsou účastníky tohoto řízení *navrhovatel, příslušný volební orgán, nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů, na jimiž podané kandidátní listině byl uveden kandidát, jehož volba byla napadena, nebo občan, na jehož kandidátní listině byl uveden kandidát, jehož volba byla napadena, a ten, jehož volba byla napadena*. Je tedy zřejmé, že pokud se navrhovatel domáhá neplatnosti volby prezidenta republiky, jeho návrh míří právě proti v záhlaví uvedeným odpůrcům, konkrétně proti odpůrci 1), jako kandidátovi, jehož volba byla napadena, odpůrkyni 2), jakožto občance, na jejíž kandidátní listině byl zvolený kandidát uveden, a proti odpůrci 3) jako proti příslušnému volebnímu orgánu.

pokračování

III.1 Obecná zákonná východiska pro soudní přezkum volby prezidenta republiky a jejich změny

[8] Navrhovatel opírá důvodnost svého návrhu o tvrzenou nečestnost kampaně vedené kandidátem Milošem Zemanem a o nepravdivost tvrzení rozšiřovaných o kandidátu Jiřím Drahošovi. Ve svém nedávném usnesení ze dne 15. 2. 2018, čj. Vol 16/2018 - 33, vyjádřil Nejvyšší správní soud obecná východiska ohledně možností soudního přezkumu voleb v oblasti volební kampaně, z nichž bude vycházet i v nyní posuzovaném případě.

[9] Podle § 66 zákona o volbě prezidenta republiky v platném a účinném znění se může každý občan zapsaný do stálého seznamu, zvláštního seznamu vedeného zastupitelským úřadem, navrhující poslanci, navrhující senátoři nebo navrhující občan, do sedmi dnů po vyhlášení celkového výsledku volby prezidenta republiky Státní volební komisí, podáním návrhu na neplatnost volby prezidenta domáhat ochrany u soudu, má-li za to, že byla porušena ustanovení zákona způsobem, který hrubě ovlivnil výsledek volby prezidenta.

[10] Jak připomněli i odpůrci 1) a 2) ve svém společném vyjádření, citované ustanovení doznalo od minulé (historicky první) přímé volby prezidenta republiky změny, a to na základě novelizace provedené zákonem č. 322/2016 Sb., kterým se mění volební zákony a další související zákony. Zatímco jeho znění účinné do 31. 12. 2016 umožňovalo navrhovateli podat návrh (a soudu návrhu vyhovět) tehdy, měl-li za to, „*že byla porušena ustanovení zákona způsobem, který* ***mohl ovlivnit*** *výsledek volby prezidenta*," od následujícího dne je již třeba prokázat, „*že byla porušena ustanovení zákona způsobem, který* ***hrubě ovlivnil*** *výsledek volby prezidenta*". Již na první pohled je zřejmé, že mezi původním a novým zněním zákona, tedy mezi formulací „mohl ovlivnit" a „hrubě ovlivnil", je významový rozdíl, který je třeba nejprve analyzovat.

[11] Za předchozí právní úpravy Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 2. 7. 2004, čj. Vol 6/2004 - 12, č. 354/2004 Sb. NSS, dovodil, že základními předpoklady pro vyhovění volební stížnosti je (1) protizákonnost, tj. porušení některých ustanovení zákona upravujícího volební proces, (2) vztah mezi touto protizákonností a zvolením kandidáta, jehož zvolení je napadeno, a (3) zásadní intenzita této protizákonnosti, která ve svých důsledcích musí přinejmenším výrazně zpochybňovat volbu předmětného kandidáta: „*Jinak řečeno, tato intenzita musí v konkrétním případě dosahovat takového stupně, že je možno se důvodně domnívat, že pokud by k protizákonnému jednání nedošlo, nebyl by tento kandidát zřejmě vůbec zvolen. Zjednodušeně řečeno tedy tato intenzita způsobuje ‚zatemnění' volebních výsledků, tzn. jejich zásadní zpochybnění.*" Volební výsledky jsou „zatemněny" tehdy, je-li možno se důvodně domnívat, že by volby dopadly odlišně, pokud by nedošlo ke zjištěné protizákonnosti (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2016, čj. Vol 4/2016 - 191, č. 3522/2017 Sb. NSS).

[12] Ačkoli s tím volební zákony do konce roku 2016 nepočítaly, případný zásah volebního soudu mohlo dle soudní judikatury vyvolat pouze porušení zákona způsobilé ovlivnit výsledky voleb v určité intenzitě. V tomto směru tedy bude možné nadále vycházet z dosavadní judikatury, neboť pojem „hrubé ovlivnění" výsledků voleb lze co do intenzity považovat za zákonodárcem zvolený ekvivalent jejich „zatemnění". Na druhou stranu však nelze ignorovat, že zákonodárce opustil předpoklad pouhé potenciality vlivu

porušení zákona na výsledek volby a zákonem č. 322/2016 Sb. zavedl požadavek, aby porušení zákona výsledek volby skutečně ovlivnilo.

[13] S těmito východisky přistoupil Nejvyšší správní soud (dále též „volební senát“) k posouzení návrhu.

III.2 Limity soudního přezkumu voleb ve vztahu k posuzování volební kampaně

[14] Podle § 35 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky se volební kampaní rozumí „*jakákoli propagace kandidáta na funkci prezidenta republiky nebo volební agitace v jeho prospěch, zejména veřejné oznámení určené na jeho podporu nebo sloužící v jeho prospěch, včetně jakékoli doprovodné akce, za které se poskytne nebo obvykle poskytuje úplata. Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky*.“ Zákon též požaduje, aby volební kampaň probíhala „*čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech zveřejňovány nepravdivé údaje*“ (odstavec 4 citovaného ustanovení). „*Propagace nebo volební agitace šířené prostřednictvím komunikačních médií musí obsahovat informaci o jejich zadavateli a zpracovateli; to platí obdobně i pro využití velkoplošných zařízení a sdělení v neprospěch kteréhokoli kandidáta na funkci prezidenta republiky. Kandidáti jsou povinni označit svým jménem a příjmením jimi využité prostředky volební kampaně. Registrované třetí osoby jsou povinny jimi využité prostředky volební kampaně označit názvem, zkratkou nebo jménem a příjmením a evidenčním číslem registrované třetí osoby přiděleným Úřadem*“ (odstavec 5; zákon má na mysli Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí).

[15] Nejvyšší správní soud i Ústavní soud již v minulosti v řadě svých rozhodnutí posuzovaly stížnosti na průběh volební kampaně, a to ve volbách do Poslanecké sněmovny či Senátu Parlamentu, do zastupitelstev územních samosprávných celků i v historicky první přímé volbě prezidenta republiky. V prvé řadě je třeba připomenout, že „*smyslem volební kampaně je snaha aktérů politického boje o získání co největší přízně voličů pro své kandidáty a volební programy. Jejími základními funkcemi jsou proto informovanost, identifikace a mobilizace. Podstata volební kampaně spočívá v tzv. politické komunikaci, a to jak mezi kandidujícími subjekty navzájem, tak především mezi kandidáty (zejména politickými stranami) a voliči (potenciálními i skutečnými ...). V podmínkách demokratického státního režimu a svobodných voleb bývá obvyklé, že kandidáti a jejich stoupenci využívají vedení pozitivní i negativní kampaně. Ostatně citovaná zákonná úprava výslovně zmiňuje vedení kampaně i v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky, tedy negativní kampaň*“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013, čj. Vol 44/2013 - 72, č. 2833/2013 Sb. NSS). Zveřejňování informací o jednotlivých kandidátech a jejich politickém projevu je chráněno svobodou projevu a právem na informace (čl. 17 Listiny základních práv a svobod), ruku v ruce s ochranou svobodné soutěže politických sil v demokratické společnosti (čl. 22 Listiny základních práv a svobod). „*Je proto zcela přirozené, že kandidující politické* [subjekty] *voliče nejen přesvědčují o tom, že právě jejich nabídka je nejlepší, nýbrž zcela legitimně se snaží je i odradit od nabídky svých politických soupeřů*“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2006, čj. Vol 5/2006 - 46, č. 944/2006 Sb. NSS). Volba prostředků, jimiž volební kampaň povede, je plně na kandidujícím subjektu (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2006, čj.Vol 17/2006 - 25, č. 962/2006 Sb. NSS).

pokračování

[16] Stejně jako další volební zákony i zákon o volbě prezidenta republiky požaduje, aby byla volební kampaň vedena „čestně a poctivě“ (§ 35 odst. 4), aniž by však, kromě požadavku pravdivosti údajů zveřejňovaných o kandidátech, legálně definoval, co se těmito pojmy myslí. Soudy proto „*musí vycházet nejen z toho, jak jsou tyto pojmy chápány v běžném životě, ale současně musí i přihlížet k charakteru volební kampaně, která má jistě svá specifika vyplývající z vyostřeného střetu mezi jejími aktéry, kteří se jednak snaží získat podporu pro svůj volební program, jednak podlomit důvěru k volebnímu soupeři*“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2006, čj. Vol 45/2006 - 17, č. 963/2006 Sb. NSS). V průběhu volební kampaně „*jsou voličům často velmi emocionální a vyostřenou formou předkládány argumenty, které mají ovlivnit jejich volební chování a rozhodnutí, koho budou volit. Smyslem volební kampaně v pluralitní demokracii však je nepochybně také to, aby byly posouzeny i ty nejkontroverznější otázky programu politických stran a kandidátů obecně, tak i jejich osobních vlastností a způsobilosti zastávat volenou veřejnou funkci. Jen v takovém případě budou moci voliči rozhodovat se znalostí věci a jen tak může být naplněna ústavní zásada, podle které je lid zdrojem veškeré státní moci. Pokud volební zákon hovoří o požadavku čestného a poctivého vedení volební kampaně, má tím na mysli to, co se dříve označovalo jako čistota voleb (srov. § 56 odst. 1 zákona č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé). Nelze však tyto pojmy vykládat z hlediska soukromého práva a obecné morálky, neboť jde o jejich použití v podmínkách volební kampaně, která není ničím jiným než bojem o hlasy voličů. Jeho negativní projevy lze regulovat, nelze je však zákonem vyloučit*“ (již citovaný nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 73/04, ve věci senátora Nádvorníka).

III.3 Posouzení konkrétních námitek proti průběhu volební kampaně

[17] Pohledem těchto východisek, tedy pohledem algoritmu soudního přezkumu voleb, Nejvyšší správní soud posoudí jednotlivé body, které navrhovatel uváděl ve svém návrhu.

[18] Ve volební stížnosti navrhovatel brojil proti způsobu, jakým odpůrce 1), respektive spolek Přátelé Miloše Zemana, vedl volební kampaň. Navrhovatel se domnívá, že ústřední slogan „*STOP IMIGRANTŮM A DRAHOŠOVI, TATO ZEMĚ JE NAŠE! VOLTE ZEMANA!*“ vytvořil ve voličích dojem, že Jiří Drahoš je proimigračním kandidátem, což však není pravda. Touto částí volební kampaně vítězného kandidáta, odpůrce 1), se volební senát obšírně zabýval v usnesení ze dne 15. 2. 2018, čj. Vol 16/2018-33. Závěry z tohoto usnesení lze plně zopakovat i při posouzení tohoto návrhu.

[19] Zaprvé, šíření uvedeného sloganu v období před volbami považuje volební senát za obecně známou skutečnost ve smyslu § 121 o. s. ř. (aplikovaného v tomto řízení na základě § 64 s. ř. s.), tedy za skutečnost, již není třeba dokazovat.

[20] Dále se volební senát zabýval otázkou, zda lze šíření výše uvedeného sloganu přičítat odpůrci 1). Volební senát považuje za nesporné, že posuzovaná volební kampaň je odpůrci 1) přičitatelná. Spolek, který zajišťoval její průběh, ve svém názvu obsahuje jméno odpůrce 1) a je řízen jeho blízkými spolupracovníky. Soud proto považuje za krajně nepravděpodobné, že by odpůrce 1) na kampaň, která byla bezpochyby vedena v jeho prospěch, neměl žádný vliv nebo že ji jako svou kampaň neakceptoval. Nyní posuzovaná situace je tudíž odlišná od situace před pěti lety, kdy Nejvyšší správní soud nezjistil spojení mezi volebním týmem odpůrce 1) a zadavatelem inzerátu, který byl tehdy shledán

protizákonným (srov. například usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013, čj. Vol 44/2013-72, č. 2833/2013 Sb. NSS). Navíc odpůrce 1) během jedné z televizních debat (Česko hledá prezidenta, vysílaná dne 23. 1. 2018 od 20:15 na FTV Prima), pronesl výrok, který se svým obsahem zcela shoduje s heslem šířeným formálně spolkem Přátelé Miloše Zemana (viz výše). Z toho lze usuzovat, že volební slogan „*STOP IMIGRANTŮM A DRAHOŠOVI, TATO ZEMĚ JE NAŠE! VOLTE ZEMANA!*“ nebyl propagován bez vědomí odpůrce 1) či dokonce proti jeho vůli, nýbrž zcela zapadal do rámce, jaký své kampani nastavil právě odpůrce 1).

[21] Lze rovněž připomenout, že výběr tohoto tématu volební kampaně či způsob jeho prezentace nelze samy o sobě považovat za protiprávní. „*Zcela přirozenou součástí volební kampaně je zdůrazňování hodnot a postojů, které hodlá kandidát po svém případném zvolení zastávat*“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013 čj. Vol 42/2013-85). Migrační politika je v současné době jedním ze zásadních společenských témat, a kandidátu na prezidenta republiky tak nelze vyčítat, že v rámci volební kampaně prezentuje své názory i na tuto problematiku. Zároveň je zcela logické, že se odpůrce 1) i v této oblasti vymezoval proti svému soupeři, neboť v případě shodného názoru obou kandidátů by se mohli voliči jen stěží rozhodovat, kterému z nich dají svůj hlas, považují-li migraci za otázku, na níž by se měl i v prezidentské volbě „lámat chleba“. Pokud volební tým odpůrce 1) využil poněkud odlišných názorů Jiřího Drahoše a vykreslil jej jako osobu k imigraci (či obecně k cizincům) vstřícnou, nelze to považovat za porušení pravidel vedení volební kampaně, pro niž je charakteristická personalizace, hyperbolizace, symboličnost a zkratkovitost (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013 čj. Vol 33/2013-45, č. 2832/2013 Sb. NSS). Navíc Jiří Drahoš měl v průběhu volební kampaně dostatek času a prostoru aby své postoje voličům vysvětlil a případně vyvrátil či uvedl na pravou míru tvrzení šířená o své osobě ze strany svého konkurenta. Z toho, že v tomto ohledu nemusel být úspěšný, nelze dovozovat, že se odpůrce 1) svou volební kampaní dopustil porušení zákona.

[22] Slogan „*STOP IMIGRANTŮM A DRAHOŠOVI, TATO ZEMĚ JE NAŠE! VOLTE ZEMANA!*“, lze jistě – jako ostatně celou řadu jiných politických sloganů jiných politických subjektů v mnoha volbách zejména v posledních letech – hodnotit jako povrchní a prázdný. Nutno však připustit, že byl zřejmě z hlediska zamýšleného účinku přímočarý – jeho obsahem je výzva k volbě jednoho kandidáta (volte Zemana) a k zabránění vítězství konkurenčního kandidáta (stop Drahošovi), a zkratkovitá upoutávka na téma zabránění migrace, na němž se kandidát Miloš Zeman v kampani zejména profiloval. Jakkoli lze souhlasit s navrhovatelem, že jde o signál zavádějící či dokonce nepravdivý, neboť stanovisko konkurenčního kandidáta k problému imigrace bylo strukturovanější a komplexnější, vzpírající se černobílému diktátu zkratkovitého sloganu, nelze současně popřít, že se oba kandidáti v přístupu k řešení tohoto problému lišili. Hypotéza, že mnozí voliči takto vyvolané emoci podlehli a že jen v důsledku tohoto (dílčího) prvku kampaně se rozhodli hlasovat pro vítězného kandidáta, je však spekulativní a především v soudním řízení, nutně postaveném na faktech, nikoli dojmech, neuchopitelná.

[23] Nelze v této souvislosti nepřipomenout, že v roce 2013 při posuzování stížností proti zvolení odpůrce 1) prezidentem republiky poprvé, Nejvyšší správní soud v obdobné situaci poznamenal, že některá tvrzení vítězného kandidáta užitá v rámci volební kampaně

se mohla řadě voličů jevit jako nekorektní, demagogická či dokonce lživá. Tatáž hodnocení mohl u některých voličů vyvolat volební slogan odpůrce 1), na který navrhovatel poukazuje nyní. Nejvyšší správní soud však dnes, stejně jako tehdy, znovu zdůrazňuje, že se nemůže stavět do pozice konečného arbitra slušnosti a etiky, neboť není jediným ochráncem korektnosti celého volebního procesu (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013 č. j. Vol 12/2013-64). Jsou to voliči, „*kterým v prvé řadě přísluší hodnotit volební kampaň jednotlivých kandidátů a chování těchto kandidátů během ní. Voličům přísluší vyhodnotit volební kampaň v celé její šíři i v jejích jednotlivostech. To se týká též morálních aspektů vedení kampaně, hodnocení toho, zda jednotlivé výroky pronesené kandidáty nejsou zavádějící, zda se kandidát neuchýlil k příliš konfrontačnímu stylu atd. Za podstatné zdejší soud považuje, aby měli kandidáti v kampani možnost, pokud tak uznají za vhodné, se vyjádřit ke krokům, i těm kontroverzním, svého protikandidáta a tím umožnit voličům, aby si sami o kandidátech udělali vlastní představu. Je pak na voličích, aby výsledek tohoto svého hodnocení promítli do rozhodnutí, jak naložit se svým hlasem. Úkolem soudu nemůže být neohraničené hodnocení volební kampaně z hledisek etiky, vhodnosti, přesvědčivosti či vkusu. Role soudu působícího ve volebním soudnictví je v daném ohledu podpůrná a nastupuje až v tom krajním případě, kdy by se volební kampaň vymanila zákonem nastaveným pravidlům pro její provádění, že by se nedalo mluvit o čestném a poctivém politickém boji. Platí přitom, že ne každé jednání v rámci volební kampaně, které může být některými voliči vnímáno jako neetické, nevhodné či nevkusné, zároveň okamžitě přesahuje rámec poctivě a čestně vedené volební kampaně, jak ji pojímá zákon o volbě prezidenta republiky, a stává se protiprávním. Je totiž nutno akceptovat, že ve volebním klání je možné počítat i s poměrně ostrými souboji jednotlivých kandidátů*“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 2. 2013, čj. Vol 27/2013-83).

[24] Druhý okruh námitek a to hlavní, směřuje do šíření nepravdivých e-mailů, označovaných jako „hoaxy“ a šířících se prostřednictvím sociálních sítí a řetězových e-mailů. Je nutno si uvědomit, že se jedná o relativně nové prostředky komunikace, které mají zcela jinou podobu a způsob šíření než např. články v tištěných médiích, plakáty a další „tradiční“ způsoby oslovování voličů. Nemají hmotnou podobu, kterou by bylo možno k určitému časovému okamžiku najisto prokázat, a zejména je obtížné zjistit, kdo je jejich původcem a kolik osob se mohlo seznámit s jejich obsahem. Právě jejich virtuální existence a obtížnost komplexně zmapovat jejich šíření výrazně ztěžuje možnosti navrhovatelů prokázat jejich reálný dopad (o to více za současného zvýšeného důkazního standardu), tj. zda dotyčná zpráva hrubě ovlivnila výsledek voleb, a komu lze její vznik a distribuci přičítat. To ovšem nemůže vést k tomu, aby tato sdělení byla ze soudního přezkumu voleb zcela vyloučena. Je zřejmé, že se jedná o významný zdroj informací, který je a v budoucnu bude při volební kampani rozsáhle využíván. Nelze vyloučit, že by v tomto prostředí, právě díky jeho vlastnostem, mohlo nastat extrémní hrubé porušení zákona, které by bylo důvodem k vyslovení neplatnosti volby. Soudy na druhou stranu nemohou, i s přihlédnutím k výše uvedeným skutečnostem, na unesení důkazního břemene ze strany navrhovatelů zcela rezignovat. Je však třeba připustit, že obsah virtuálních zpráv šířených prostřednictvím sociálních sítí či jiných prostředků internetu, jejich autorství a rozsah působení bude moci navrhovatel dokázat zpravidla pouze důkazy nepřímými. Při jejich posuzování musí soudy s přihlédnutím k uvedeným odlišnostem aplikovat zejména starší judikaturu uvážlivě a přiměřeně.

[25] Lze tedy uzavřít, že prokázat hrubé ovlivnění výsledku voleb v důsledku virtuálních informací bude možné pouze ve zcela výjimečných případech a klade na navrhovatele velké nároky. Soud je povinen přihlédnout ke zvláštnostem takto šířených zpráv, navrhovatel musí svá tvrzení formulovat v souladu s požadavky zákona a podpořit je co největším množství důkazů, byť nepřímých.

[26] V projednávané věci navrhovatel však svou povinnost tvrzení dostatečně nesplnil. Obecně poukazuje na lživé maily a tisícovky osob, ke kterým se dostaly. Svá tvrzení pak nepropojil s tím, jak konkrétně došlo k hrubému ovlivnění výsledku volby. Jak již bylo uvedeno, pro závěr soudu o neplatnosti volby není dostačující navrhovatelem uváděné vyloučení možnosti, že určitý počet osob mohl být při volbě ovlivněn. Soud musí mít za prokázané, že k hrubému ovlivnění výsledku došlo.

[27] Navrhovatel v závěru návrhu apeluje na Nejvyšší správní soud, že je jeho povinností posoudit, zda volební kampaň probíhala čestně a poctivě, a připomíná, že je jeho zásah nutný, aby se lež přestala vyplácet a aby nebylo možné se „prolhat až na Hrad“. Nejvyšší správní soud připomíná, že ve své historii již jednou přikročil k tomu, aby prohlásil volby za neplatné z důvodu nečestnosti volební kampaně. Bylo tomu tak v usnesení ze dne 3. 12. 2004, čj. Vol 10/2004 - 24, kterým Nejvyšší správní soud prohlásil za neplatné zvolení senátora Nádvorníka v pražském volebním obvodu č. 19, a to z důvodu protizákonnosti spočívající v masivní publikaci a rozšiřování tiskovin vydávaných radnicemi některých městských částí Prahy v daném volebním obvodu a obsahujících tvrzení schopná nečestně ovlivnit rozhodování voličů. Toto rozhodnutí ovšem následně zrušil Ústavní soud nálezem ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 73/04, mimo jiné z důvodu, že rozšiřování těchto publikací nebylo přímo přičitatelné zvolenému senátorovi. Jinak řečeno, podle názoru Ústavního soudu nebylo dostatečným důvodem k prohlášení voleb za neplatné ani takové nečestné rozšiřování tiskovin, u nichž bylo možno alespoň vysledovat, kdo je vydává, v jakém nákladu, komu je distribuuje a z jakých peněz je financuje. Při vědomí této závazné judikatury a při výše rozebraném zvýšení zákonných požadavků na prokázání míry ovlivnění výsledků voleb nelze očekávat, že by podmínky algoritmu soudního přezkumu voleb splnil vliv tak těžko uchopitelný a kvantifikovatelný, jako jsou lživé zprávy nekontrolovatelně šířené internetem.

[28] Nejvyšší správní soud plně chápe navrhovatelovu frustraci z toho, že výsledek voleb mohl být ovlivněn i těmito neuchopitelnými lživými a očerňujícími zprávami. Nejvyšší správní soud však za stávající zákonné úpravy a při vědomí judikatury Ústavního soudu, která jej zavazuje, nemá nástroje, jak by vlivu těchto obtížně uchopitelných zpráv zamezil. Způsobem, jak omezit jejich škodlivý dopad, může být spíše boj proti kyberkriminalitě tam, kde šíření takových zpráv dosáhne podoby trestného činu, a zejména zvyšování internetové gramotnosti obyvatel a vysvětlování povahy „hoaxů“ či jejich vyvracení. I zde totiž platí, že konečným arbitrem ve volebním procesu, včetně čestnosti prostředků používaných ve volební kampani, má být zásadně volič.

[29] Nejvyšší správní soud proto návrh na vyslovení neplatnosti volby prezidenta zamítl.

pokračování

IV. Náklady řízení

[30] Podle § 93 odst. 4 s. ř. s. nemá v řízení ve věcech volebních žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení. Nebylo tak možné vyhovět návrhu odpůrců 1) a 2) na to, aby bylo navrhovatelce uloženo uhradit jim náklady řízení.

P o u č e n í : Usnesení nabývá právní moci dnem vyvěšení na úřední desce Nejvyššího správního soudu (§ 93 odst. 5 s. ř. s.).

Proti tomuto usnesení **n e n í** opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 20. února 2018

Tomáš Langášek
předseda senátu